

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

Konfidentialitetsnivå
1 Ej känslig

Mottagare
mmd.nacka.avdelning4@dom.se

Yttrande i mål M 5020-23, Ostlänken delområde Järna

Trafikverket har förelagts att komplettera ansökan med avseende på yrkanden och villkorsreglering samt att yttra sig över inkomna synpunkter på ansökan i aktbilaga 49, 50, 52 och 59-61.

Trafikverket svarar nedan på domstolens föreläggande den 19 juni 2024 (aktbil 62) i rubricerat mål. Trafikverkets yttrande följer föreläggandets rubrikstruktur och text från föreläggandet och inkomna yttranden återges i förekommande fall i kursiv stil.

1 Precisering av yrkanden

- ***Föreläggande att se över och förtydliga vilka av de beskrivna och konsekvensbedömda verksamheterna inom påverkansområdet som ingår i prövningen samt i förekommande fall motivera varför det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena***

Trafikverkets svar – undantagna vattenverksamheter

Som Trafikverket har beskrivit i ansökan (avsnitt 5.9) inkluderar underlagen till ansökan samtliga planerade vattenverksamheter inom det område som ansökan avser, även de som hanteras enligt undantagsregeln i 11 kap. 12 § miljöbalken. Motiven till att undantagsregeln är tillämplig framgår även dessa i avsnitt 5.9 i ansökan för varje aktuell vattenverksamhet, medan de bakomliggande effekt- och konsekvensbedömningarna återfinns i bilaga D.2 PM Yt- och grundvatten (i det geografiska kapitlet 8 för detta delområde). Som domstolen konstaterat baserar Trafikverket tillämpningen av undantagsregeln på om allmänna eller enskilda intressen kan skadas, vilket betyder att uppenbarhetsrequisitet mycket väl kan vara uppfyllt även om vattenverksamheten medför en påverkan/effekt på vattenförhållandena, t.ex. om det inte finns några intressen som kan skadas.

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

Också länsstyrelsen har i sitt yttrande (aktbilaga 60) berört Trafikverkets avgränsningar och bl.a. angett att länsstyrelsen inte granskat de undantagna verksamheterna då underlag inte getts in i ansökan. Trafikverket vill förtydliga att även de undantagna vattenverksamheterna beskrivs tekniskt (bil. C Teknisk beskrivning) samt effekt- och konsekvensbedöms i bilagorna till ansökan (bil. D.2 PM Yt- och grundvatten). De redovisade bedömda effekterna, t.ex. påverkansområde för grundvattenpåverkan, är kumulativa effekter baserade på samtliga planerade vattenverksamheter. Vidare har ett kriterium för tillämpning av undantagsregeln varit att vattenverksamheten inte ligger i direkt anslutning till någon tillståndssökt vattenverksamhet eller att det inte föreligger något hydrologiskt samband av betydelse för effekt- och konsekvensbedömningen av någon tillståndssökt verksamhet.

När det gäller vattenverksamheter av typen grundvattenbortledning vid bergtunnlar samt skärningar för väg och järnväg har Trafikverket yrkat tillstånd till att leda bort inläckande grundvatten till tunneln och till tunnelns förskärningar. För övriga skärningar har undantagsregeln tillämpats, och där vill Trafikverket framhålla att det inte finns några riskexponerade objekt inom påverkansområdet och därmed inga allmänna eller enskilda intressen som kan skadas.

- **Föreläggande att se över yrkandenas utformning så att de verksamheter och de konsekvenser som beskrivs sammanfaller med vad Trafikverket söker tillstånd för.**

Domstolen har beskrivit bakgrunden till föreläggandet och därvid lämnat följande exempel från underlaget på fall där domstolen anser att teknisk beskrivning och konsekvensbeskrivningarna av vattenverksamheterna inte sammanfaller med de i ansökan formulerade yrkandena.

- Grundvattenavsänkning vid bergtunnlar samt skärningar i jord och berg för väg och järnväg med påverkan på natur- och kulturmiljö.

- Trummor: Yrkandena behöver förtydligas (t.ex. genom angivande av ID-nummer) så att det direkt av yrkandena framgår antalet trummor samt vilka av de i underlagen beskrivna trummorna som ingår i ansökan.

- Arbeten i våtmark: Det saknas en närmare precisering av dämningnivåer i yrkandet under punkt 1.1.b om att utföra grävning och fyllning i våtmark under byggtid. Det saknas även en konsekvensbedömning av dämningen.

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

- *Skyddsinfiltration: Så som ansökan får förstås ska skyddsinfiltration utföras på flera platser men det finns endast yrkande om skyddsinfiltration under punkten 1.4.j. Om skyddsinfiltration ska utföras i anslutning till någon av de andra anläggningsdelarna i punkt 1.1–1.3 eller 1.5 bör yrkandena förtydligas.*

Trafikverkets svar – yrkandenas utformning

Trafikverket utgår i sitt svar från de fyra exemplen ovan, även om det bör sägas att Trafikverkets översyn av yrkandena har omfattat samtliga yrkanden, dvs. även de som inte särskilt nämns nedan.

Grundvattenbortledning från bergtunnlar, skärningar och schakt

När det gäller grundvattenbortledning från bergtunnlar och skärningar yrkar Trafikverket tillstånd till denna i sitt yrkande 1.2 c, dvs. att inom Gerstabergrstunneln med tillhörande anläggningar

- c) i bygg- och driftskede från bergtunnlar och skärningar i jord och berg leda bort inläckande grundvatten.

Yrkandet avser vattenverksamheterna G2-005 och G2-006, dvs bortledning från en tunnel i berg (Gerstabergrstunneln), samt från en cirka 100 meter lång skärning vid norra tunnelpåslaget. Några fler grundvattenbortledningar från tunnlar eller skärningar omfattas inte av ansökan varför yrkandet bör vara komplett och stämma överens med den vattenverksamhet som beskrivs i handlingarna.

Vid södra tunnelpåslaget byggs en tät betongtunnel, och grundvattenbortledning krävs därför i byggskedet, från schaktet i vilket betongtunneln ska byggas. Denna grundvattenbortledning ingår i yrkandet för tillfällig grundvattenbortledning från olika byggschakt 1.2 e, dvs. att inom Gerstabergrstunneln med tillhörande anläggningar

- e) i byggskedet leda bort grundvatten från tillfälliga schakt i jord och berg i syfte att sänka av grundvattennivån under schaktbotten.

Här ingår även de tillfälliga vattenverksamheterna G2-011 och G3-007.

Men vid betongtunneln vid södra påslaget kommer en viss grundvattenbortledning att ske även under driftskedet, vilket har beskrivits i handlingarna och som täcks av yrkande 1.2 d, dvs. att

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

d) i driftskedet leda bort grundvatten vid betongtunnel i södra delen av Gerstabergrstunneln.

Om mark- och miljödomstolen anser att det blir tydligare kan yrkande d) istället formuleras så att det avser både den tillfälliga och den permanenta grundvattenbortledningen från betongtunneln:

d) i bygg- och driftskedet leda bort grundvatten vid betongtunnel i södra delen av Gerstabergrstunneln.

Yrkande e) bör då begränsas (genom att i yrkandet ange ID-nummer för endast den tillfälliga grundvattenbortledningen från de övriga schakten G2-011 och G3-007 (se nedan under Trafikverkets bemötande av föreläggandet att för varje yrkande ange vattenverksamheternas ID-nummer).

Trummor

När det gäller trummor framgår av handlingarna att trummor eller rörledningar anläggs i

- i vattenområde norr om Gerstabergrstunneln
  - o Y2-004 trumma i bank
  - o Y2-003 byte av trumma under befintlig väg och
- vid dikesåtgärder söder om passage E4
  - o Y6-007 ny trumma under E4
  - o Y5-002 rörledning under järnvägen
  - o Y5-008 rörläggning av befintligt dike

Trafikverket anser att det genom komplettering med ID-nummer i yrkandena 1.1 a respektive 1.5 k blir tydligt vilka trummor som avses (se förslag nedan under Trafikverkets bemötande av föreläggandet att för varje yrkande ange vattenverksamheternas ID-nummer).

Arbeten i våtmark

Domstolen har anmärkt att det saknas en närmare precisering av dämningarnivåer i yrkandet under punkt 1.1.b om att utföra grävning och fyllning i våtmark under byggtid. Det saknas även en konsekvensbedömning av dämningen.

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

Trafikverket instämmer i att underlaget i ansökan är bristfälligt i denna del och önskar därför **komplettera ansökan** med

- ett tillägg till miljökonsekvensbeskrivningen (se **bilaga**) samt
- ett förslag till särskilt villkor (se nedan under rubrik 2 Villkorsreglering).

En översyn av yrkandena som avser arbeten i vattenområdet norr om Gerstabergrstunneln är enligt Trafikverkets bedömning korrekta. Åtgärderna består av

- uppförandet av järnvägsanläggning och väg inom vattenområdet, som täcks av yrkande 1.1 a och som omfattar vattenverksamheterna Y2-010 (arbeten för anläggande av järnvägsbank och arbetsväg), Y2-004 (trumma i bank) och Y2-003 (trumma under väg).
- Grävning och fyllning och tillfällig möjlighet till reglering i våtmarkens utlopp, som täcks av yrkande 1.1 b och som har ID-nummer Y2-011.¹

Domstolen har anmärkt att dämmningsnivåer saknas i yrkandet men Trafikverket föreslår att dämmningsnivåer istället anges i det särskilda villkoret.

Skyddsinfiltration

Vattenverksamheter av typen skyddsinfiltration inom det aktuella delområdet utförs endast inom området för passage under E4 på Järnaslätten, vilket är i enlighet med yrkande 1.4.j.

- **Föreläggande att för varje enskilt yrkande ange de beteckningar (det individuella ID-nummer som tilldelats alla vattenverksamheter inom projekt Ostlänken) som yrkandet avser.**

Svar: Yrkandena (a-k) i ansökan avser följande vattenverksamheter:

a) Y2-003, Y2-004, Y2-010

¹ I ansökans avsnitt 8.2.3 beskrivs regleringsmöjligheten/dämningen under punkten Y2-003, vilket är fel, då regleringsmöjligheten inte hänger ihop med trumman. Regleringen sker inte i trumman utan är en egen anordning som rätteligen omfattas av "andra åtgärder" i beskrivningen av vattenverksamheten Y2-011 som avser samtliga åtgärder som vidtas för att möjliggöra en effektiv kvävereduktion i våtmarken under byggtiden.

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

- b) Y2-011
- c) G2-005, G2-006
- d) G3-001
- e) G2-011, G3-007 (G3-001 kan anges även här, om yrkande d inte formuleras om till att omfatta både bygg- och driftskede)
- f) G2-010
- g) Y4-001 (detta ID omfattar både schakt för brostöd och anläggande av erosionsskydd)
- h) Y4-004, Y4-005
- i) G 5-002, G5-004
- j) G5-006
- k) Y5-007, Y5-002, Y5-008, Y6-006, Y6-007

2 Villkorsreglering

Mark- och miljödomstolen har tidigare förelagt Trafikverket att inkomma med den komplettering som behövs för en fullständig villkorsreglering enligt gällande praxis.

Trafikverket har hänvisat till att verksamhetens påverkan ska hanteras i kommande kontrollprogram samt Trafikverkets egenkontroll men har inte vidare preciserat vilka ramar denna kontroll kommer att ha. Domstolen bedömer att konsekvenserna av den sökta verksamheten inte fullt ut kan överblickas utan en tydligare reglering av ramarna för sökt verksamhet. Trafikverket föreläggs därför återigen att komplettera ansökan med en fullständig villkorsreglering enligt gällande praxis för sökt verksamhet.

Trafikverkets svar

Trafikverket hänvisar till vad som redovisats i ansökan och i yttrande 2024-01-24 (aktbilaga 34) om Trafikverkets ställningstaganden i frågan om behovet av villkorsreglering i vattenmål. Det har inte stått klart för Trafikverket vilken ytterligare villkorsreglering som domstolen efterfrågar, framför allt då Trafikverket anser att det inte finns någon gällande praxis på detta område.

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

Ett förtydligande från domstolen begärdes därför. Trafikverket har därefter haft tillfälle att redogöra för sin syn på frågan om villkorsreglering vid den muntliga förberedelse som hölls den 20 augusti.

Behovet av villkorsreglering bör enligt Trafikverkets uppfattning i första hand avgöras utifrån de risker för människors hälsa och miljön som den verksamhet som är föremål för tillståndsprövning innebär. I varje ansökan inom projekt Ostlänken har Trafikverket därför föreslagit särskilda villkor endast i de fall som det ansetts miljömässigt motiverat. Trafikverket har vidare pekat på att det saknas skäl att i dessa ansökningar frångå huvudregeln att det är påverkan från vattenverksamheten som ska regleras i tillståndet. När det gäller risker för olägenheter från den byggande verksamheten i övrigt bör dessa hanteras utanför målet, i enlighet med de krav som redan gäller.

Dock bottnar Trafikverkets inställning i denna fråga inte in någon ovillighet att följa de krav som gäller eller de åtaganden som gjorts i ansökan, utan Trafikverket eftersträvar endast att prövningen ska förhålla sig noga till bestämmelserna i miljöbalken och till vad som uttalats i praxis i fråga om prövningsram och förutsättningarna för villkorsreglering. Trafikverket har inga problem i sak med att tillståndet förenas med ytterligare villkor, även i sådana delar som Trafikverket anser vara obehövliga. För det fall att domstolen anser att behovet finns önskar Trafikverket få möjlighet att påverka villkorens formulering, för att undvika avvikelser jämfört med de krav som gäller för byggprojektet i övrigt.

Nedan lämnas följande förslag till ytterligare villkor (numreringen av de tillkommande villkorsförslagen har inte anpassats till vad som framgår av ansökan):

- Särskilt villkor till skydd för Vaskabäcken
- förslag till provotid avseende slutliga villkor för grundvattenbortledning från Gerstabergrstunneln.
- Förslag till provotidsföreskrifter
- Särskilt villkor om skyldighet att följa ett särskilt framtaget åtgärdsprogram kopplat till tunnelinläckage
- Krav i villkor på uppföljning av grundvattennivå i sumpskog (enligt länsstyrelsens önskemål)
- tillägg till villkor 4 om utsläpp till vatten enligt länsstyrelsens önskemål om krav i villkor på rening vid påträffande av föroreningar.

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

- villkor avseende buller (luftburet och stomljud) och vibrationer

Trafikverket tillhandahåller även en sammanställning av vilka lägsta avsänkingsnivåer som gäller i de schakter och skärningar som ingår i ansökan.

Nytt villkor till skydd för Vaskabäcken

Som angetts ovan instämmer Trafikverket i att ansökan varit bristfällig i fråga om redovisning i underlaget av den yrkade regleringsmöjligheten i vattenområde norr om Gerstabergrstunneln. Som angetts i svaret ovan föreslås ett nytt villkor för denna reglering. Den reglerade våtmarken avvattnas till Vaskabäcken som hyser höga naturvärden (se beskrivning i miljökonsekvensbeskrivningens avsnitt 7.3.4. Villkoret syftar till att skydda Vaskabäcken från skadlig påverkan på vattenföringen i bäcken. Flödesregimen i Vaskabäcken är inte känd i detalj, men enligt de uppgifter som Trafikverket inhämtat är vattendraget normalt vattenförande året om. Enligt beräkningar inom projekt Ostlänken är flödet ur våtmarken vid 2+200, som ligger uppströms Vaskabäcken, i medeltal 5 l/s. Ett reglerbart dämme planeras vid våtmarkens utlopp för att kunna höja vattenståndet i våtmarken och öka uppehållstiden för att ge en ökad kvävereduktion i det länshållningsvatten som leds till våtmarken. I samband med höjning av vattenståndet i våtmarken minskar flödet från våtmarken till Vaskabäcken. För att undvika risken för låga flöden som kan skada rekryteringen av öring i Vaskabäcken föreslås ett villkor om att höjning av vattenståndet i våtmarken inte får ske om vattenföringen vid Vaskabäckens utlopp är lägre än 20 procent av medelvattenföringen.

Trafikverket föreslår att tillståndet förenas med ett villkor med följande lydelse:

”Vattennivån i vattenområde norr om Gerstabergrstunneln får under byggtiden regleras mellan befintlig vattennivå på ca +29,8 och maximal nivå +30,9 meter. Uppfyllnad av våtmarken/höjning av vattennivån får inte ske om flödet i Vaskabäckens utlopp är lägre än 20 procent av medelvattenföringen, såvida inte tillsynsmyndigheten särskilt har godkänt det.”

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

Förslag till provotid, provotidsföreskrift och särskilt villkor för grundvattenbortledning från Gerstabergrstunneln

Förslaget nedan baserar sig på det som Trafikverket föreslagit i sin ansökan till mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt avseende Kolmårdstunneln. Det är en nyare version av Trafikverkets provotidskonstruktion än den som givits in till Nacka tingsrätt i mål M 8651-23. Detta något utökade förslag till provotidskonstruktion skiljer sig från det som föreslagits i mål M 8651-23 framför allt genom att Trafikverket i särskilt villkor åläggs att konkretisera de åtgärder som ska vidtas vid avvikelser kopplade till inläckage av grundvatten genom en på förhand upprättad och samrådd åtgärdsplan som ska ges in till tillsynsmyndigheten tre månader i förväg.

Åtgärdsplanen kan ses som en precisering av kontrollprogrammet, men har det specifika syftet att erbjuda en detaljerad reglering av vilka åtgärder som ska vidtas om det uppmätta inläckaget överstiger prognoskurvan eller vid annan avvikelse eller oönskad händelseutveckling kopplad till inläckage av grundvatten under drivningen av Gerstabergrstunneln. Genom att i ett särskilt villkor förbinda verksamhetsutövaren att, även vid straffansvar, utföra de åtgärder som på förhand tagits fram och samrått med tillsynsmyndigheten garanteras på ett tydligt sätt både för tillsynsmyndigheten och verksamhetsutövaren att åtgärderna vidtas på det sätt som framgår av planen och inget annat. Det innebär bland annat att den redovisning som enligt åtgärdsplanen ska ske till tillsynsmyndigheten vid avvikelser innehåller en analys av orsakerna till avvikelsen och en bedömning av konsekvenserna. Redovisningen kan, om tillsynsmyndigheten eller Trafikverket anser att det finns ett sådant behov, tillställas en särskild granskningsgrupp av experter med särskild erfarenhet inom de teknikområden som aktualiseras av tunneldrivningen.

Åtgärdsplanen aktiveras av avvikelser i kontrollprogrammet som kan misstänkas vara kopplade till inläckaget av grundvatten i tunnelanläggningen och förutses bestå av fem övergripande steg:

1. Verifiering av mätresultat och utredning av orsak
2. Riskbedömning – Analys av effekter och konsekvenser av avvikelsen
3. Utökade skyddsåtgärder eller skadeavhjälpande åtgärder, t.ex. hantering vid påverkan på brunnar, grundförstärkning.
4. Förnyad analys av risker och åtgärder vid otillräcklig effekt av steg 3

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

5. Temporärt stoppad framdrift

Villkoret utgår från att en åtgärdsplan har upprättats och givits in till tillsynsmyndigheten i god tid innan tunneldrivningen påbörjas. Men den formulering av villkoret som har föreslagits ska åtgärdsplanen vara upprättad och ingiven till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan tunneldrivningen påbörjas.

Trafikverket föreslår följande reglering, med angivande av att fastställandet av slutliga villkor för bortledningen skjuts på en prøvotid (U₁), under vilken tid provisoriska föreskrifter ska gälla (P₁) samt med tillägg av ett särskilt villkor:

”U₁. Under en prøvotid, räknad från den tidpunkt då grundvattenbortledningen inleddes för anläggandet av bergtunneldelen av Gerstabergstunneln till den tidpunkten då tunneldrivningen samt tätningåtgärderna för denna tunnel avslutats, ska Trafikverket kontrollera grundvattenbortledningens effekter på omgivningen enligt nedanstående provisoriska föreskrift (P₁).

Senast två år efter prøvotidens utgång, när erfarenheter av de naturliga årstidsvariationerna för en färdig tunnel erhållits, ska Trafikverket sedan till mark- och miljödomstolen inkomma med förslag till slutliga villkor för det inläckage av grundvatten som ska vara tillåtet för Gerstabergstunneln.

Den prøvotidsredovisning som inlämnas till domstolen enligt första stycket ska redovisa:

1. det inläckage av grundvatten som kontinuerligt uppmätts under prøvotiden,
2. de åtgärder för tätning som utförts för att begränsa detta inläckage,
3. inläckagets bedömda påverkan på allmänna och enskilda intressen samt
4. de överväganden som Trafikverket gjort i förhållande till punkterna 1–3 vid utformande av sitt förslag till slutliga villkor enligt första stycket.

Under prøvotiden och till dess annat bestäms ska följande provisoriska föreskrift gälla.”

”P₁. Trafikverket ska under prøvotiden följa upp att inläckaget till Gerstabergstunnelns bergtunneldel och uppkommen

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

omgivningspåverkan följer det som redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen. Detta ska också redovisas till tillsynsmyndigheten enligt överenskommet tidsintervall. Som underlag ska Trafikverket före byggstart för respektive tunnel till tillsynsmyndigheten också redovisa en prognosmodell per drivningsfront över bedömd bergkvalitet, bedömt tätningsbehov samt en prognoskurva över det succesivt ackumulerade inläckaget. Denna prognoskurva ska ha som utgångspunkt det inläckage som bildat underlag för miljökonsekvensbedömningen, 118 L/min inbegripet samtliga tunnelrör samt tvärtunnlar och nischer för driftutrymmen med mera.

Mätning av inläckaget ska utföras med intervall och metodik som bestäms i det kontrollprogram som tas fram i samarbete med tillsynsmyndigheten i enlighet med villkor 6.

I samband med rapportering till tillsynsmyndigheten ska Trafikverket, utöver de kontroller som utförs enligt kontrollprogrammet, redovisa:

- hur det uppmätta inläckaget förhåller sig till prognoskurvan
- bergkvalitet jämfört mot prognosticerad bergkvalitet
- utförda tätningsåtgärder jämfört med bedömt tätningsbehov

Redovisningen ska även innehålla en redogörelse över hur de i kontrollprogrammet uppmätta variablerna såsom grundvattennivåer, sättningsrörelser med mera förhåller sig till förväntade förhållanden.”

Förslag till särskilt villkor om åtgärdsplan (i enlighet med vad Trafikverket förslagit i ansökan Kolmårdstunneln):

”För det fall det uppmätta inläckaget till Gerstabergstunneln överstiger prognoskurvan eller vid annan avvikelse eller oönskad händelseutveckling kopplad till inläckage av grundvatten i tunnelanläggningen ska Trafikverket vidta åtgärder i enlighet med en åtgärdsplan som ska upprättas och ges in till tillsynsmyndigheten tre månader innan tunneldrivningen inleds.”

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

Tillägg till villkor 4 – särskilt om rening vid påträffande av föroreningar:

I enlighet med vad länsstyrelsen har anfört föreslås följande tillägg till villkor 4 (tillägg i kursiv text):

”Länshållningsvatten som avleds till Moraån från schakter för passage E4 och betongtunnel och tråg vid Järna Trafikplats ska genomgå rening bestående av sedimentation, oljeavskiljning och vid behov pH-justering. Halten suspenderat material i länshållningsvattnet ska som riktvärde underskrida 200 mg/l. Vid flöden lägre än medellågvattenföring (MLQ) ska åtgärder vidtas så att halten suspenderat material i länshållningsvattnet underskrider 100 mg/l. *Påträffas föroreningar vid Trafikplats Järna ska rening utformas med hänsyn till påträffade föroreningar. Kontroll av länshållningsvatten ska säkerställa att förorenat vatten inte släpps ut till Moraån.*”

Tillägg till villkor 6 – krav på särskild uppföljning av vattennivå i sumpskog:

I enlighet med vad länsstyrelsen har anfört föreslås följande tillägg till villkor 6 (tillägg i kursiv text):

”Trafikverket ska upprätta ett kontrollprogram som ska ges in till tillsynsmyndigheten senast *tre månader*² innan de tillståndspliktiga arbetena inleds. Kontrollprogrammet ska hållas aktuellt och får efter samråd med tillsynsmyndigheten justeras allteftersom verksamheten fortskrider. *Vattennivån i sumpskogen NO4-13656 inom våtmark V2-003 ska kontrolleras inom ramen för kontrollprogrammet.*”

Luftburet buller

- Luftburet buller från den byggverksamhet som har ett samband med vattenverksamheten ska begränsas så att ljudnivån (dBA) som riktvärde inte överstiger vad som anges nedan
  - 45 dB(A) i bostäder inomhus, samt räknat som utomhusvärde vid fasad, 60 dB(A) helgfri måndag-fredag kl. 07.00–19.00.
  - 35 dB(A) i bostäder inomhus, samt räknat som utomhusvärde vid fasad, 50 dB(A) helgfri måndag-fredag kl. 19.00 – 22.00
  - 40 dB(A) i undervisningslokaler, samt räknat som utomhusvärde vid fasad, 60 dB(A) helgfri måndag-fredag kl. 07.00–19.00.

² I enlighet med länsstyrelsens önskemål

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

- 35 dB(A) i bostäder, samt räknat som utomhusvärde vid fasad, 50 dB(A) lördag, söndag och helgdag kl. 07.00–19.00.
- 30 dB(A) i bostäder, samt räknat som utomhusvärde vid fasad, 45 dB(A) lördag, söndag och helgdag kl. 19.00–22.00.
- 30 dB(A) i bostäder, samt räknat som utomhusvärde vid fasad, 45 dB(A) alla dagar kl. 22.00-07.00
- 45 dB(A) i arbetslokaler för tyst verksamhet, samt räknat som utomhusvärde vid fasad, 70 dB(A) helgfri måndag-fredag kl. 07.00-19.00.

Den maximala ljudnivån inomhus får nattetid, kl. 22.00 – 07.00, inte överstiga 45 dB(A) i bostäder, samt räknat som utomhusvärde vid fasad, 70 dB(A).

2. Om det inte är tekniskt möjligt eller ekonomiskt rimligt att innehålla de riktvärden utomhus som anges i villkor 1 ska Trafikverkets målsättning i första hand vara att innehålla de riktvärden som angetts inomhus.
3. Trots vad som anges i villkor 1 får arbeten som medför buller också överskrida angivna värdena helgfri måndag – fredag kl. 07-19 efter samråd med tillsynsmyndigheten. Andra avvikelser får, om det finns särskilda skäl, ske efter tillsynsmyndighetens godkännande.
4. Riskeras överskridande av de bullernivåer inomhus som gäller under villkor 1 under fem dagar i följd eller mer än fem dagar under en tiodagarsperiod ska möjlighet till tillfälligt boende, alternativt tillfällig vistelse, erbjudas. Erbjudandet ska skickas till berörda i god tid innan arbetet påbörjas, dock om möjligt senast tre veckor innan arbetet påbörjas. Även om riktvärdet inte överskrids ska evakuering erbjudas om särskilda behov föreligger, till exempel till boende med nattarbete, små barn, äldre och sjukskrivna.

Stomljud

5. Stomljud från den byggverksamhet som har ett samband med vattenverksamheten ska begränsas så att ljudnivån (dBA) som riktvärde inte överstiger vad som anges nedan
  - 45 dB(A) i bostäder inomhus helgfri måndag-fredag kl. 07.00–22.00
  - 40 dB(A) i bostäder inomhus lördag kl. 09.00–17.00
  - 35 dB(A) i bostäder inomhus lördag kl. 07.00–09.00 samt 17.00–19.00
  - 35 dB(A) i bostäder inomhus söndag och helgdag kl. 07.00–19.00
  - 30 dB(A) i bostäder inomhus lördag, söndag och helgdag kl. 19.00–22.00

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

- 30 dB(A) i bostäder inomhus alla dagar kl. 22.00–07.00
- 45 dB(A) i arbetslokaler för tyst verksamhet inomhus helgfri måndag-fredag kl. 07.00-19.00

Den maximala ljudnivån inomhus får nattetid, kl. 22.00 – 07.00, som riktvärde inte överstiga 45 dB(A) i bostäder.

Om stomljudet överskrider angivna värden mer än tillfälligt ska tillsynsmyndigheten underrättas

6. Efter samråd med tillsynsmyndigheten får arbeten förekomma, som innebär överskridanden av angivna värden, **under villkor 5**, mellan kl. 07.00-22.00 helgfri måndag till fredag samt 09.00-17.00 lördagar. Sådana arbeten får även utföras på annan tid efter tillsynsmyndighetens medgivande.
7. Riskeras överskridande av de bullernivåer inomhus, som anges under villkor **5** under fem dagar i följd eller mer än fem dagar under en tiodagarsperiod ska möjlighet till tillfälligt boende, alternativt tillfällig vistelse, erbjudas. Erbjudandet ska skickas till berörda i god tid innan arbetet påbörjas, dock om möjligt senast tre veckor innan arbetet påbörjas. Även om riktvärdet inte överskrids ska evakuering erbjudas om särskilda behov föreligger, till exempel till boende med nattarbete, små barn, äldre och sjukskrivna.

Vibrationer

8. Vid vibrationsalstrande arbeten ska Trafikverket under byggskedet tillämpa:
  - Svensk Standard SS 460 48 66:2011, "Vibration och stöt - Riktvärden för sprängningsinducerade vibrationer i byggnader"
  - Svensk Standard SS 02 52 11, "Vibration och stöt – Riktvärden och mätmetod för vibrationer i byggnader orsakade av pålning, spontning, schaktning och packning"
  - Svensk Standard SS 02 52 10, "Vibration och stöt – Sprängningsinducerade luftstöt vågor - Riktvärden för byggnader"
  - Svensk Standard SS 4604860:2022, Vibration och stöt – Metod för syneförrättning av byggnader och anläggningar i samband med vibrationsalstrande verksamhet.
  - Svenska kraftnät NV-415, "Riktvärden vid sprängning invid kraftledning"

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

Sammanställning av lägsta avsänkningsnivåer i schakter och skärningar

Anläggningsdel	KM-tal	Beskrivning av anläggning/åtgärd	Lägsta avsänkningsnivå
G2-005	2+280-2+384	Skärning norr om Gerstabergstunneln	+30,8
G2-011	2+330	Schakt för brandvattenmagasin	+28,5
G3-001	3+697-3+940	Betongtunnel vid Trafikplats Järna inklusive portal	+6,0
G3-007	3+900-4+000	Schakt för brostöd för GC-väg vid Trafikplats Järna	+4,5
G5-002	5+140-5+790	Betongtunnel under E4 med anslutande tråg samt utskiftning för grundläggning av E4	+7,0
G5-004	5+660-5+700	Utskiftning för omläggning av E4	+22,0

3 Yttrande över inkomna synpunkter på ansökan

3.1 Aktbilaga 49-50, 61, Järna företagsby

Stendörren har till undvikande av rättsförlust, eftersom fastigheten ännu inte är inlöst, valt att yttra sig i målet. Stendörren yrkar ersättning för sina rättegångskostnader med belopp som senare kommer att anges.

Trafikverket är ersättningsskyldigt för motpartens rättegångskostnader i enlighet med 25 kap. 2 § miljöbalken och kommer att ange sin inställning till det yrkade beloppet när detta redovisats.

3.2 Aktbilaga 52, FLKPL Fastigheter AB

Innan slutligt tillstånd för vattenverksamhet ges yrkar vi således på kompletterande information rörande vår specifika fastighet. Vi vill därutöver även se en utredning rörande långtidseffekter för ändrade grundvattennivåer och hur det skulle påverka oss vid en framtida exploatering av fastigheten.

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

Svar: Fastighet Tälleby 1:42 ligger nära planerad schakt och kommer att bli direkt påverkad av Ostlänken. Undersökningar och utredningar har utförts för att kunna bedöma påverkan av grundvattensänkning på den specifika fastigheten. Resultaten redovisas i "PM Byggnader och anläggningar med grundvattenberoende grundläggning 4.1".

Planerad anläggning bedöms medföra en grundvattensänkning på uppemot 4,5 m inom fastigheten. Beräkningar visar på sättningar som inte bedöms ge upphov skada på befintliga byggnader och anslutningar. För att kunna följa upp förväntade avsänkningar och rörelser kommer fastigheten ingå i ett kontrollprogram. Se fler detaljer i kapitel 3.3 nedan.

Någon långtidseffekt för ändrade grundvattennivåer bedöms inte föreligga. Huvudsakligen förväntas elastiska sättningar som kommer att utbildas momentant och det är osannolikt med krypsättningar då jorden är mycket siltig. Vid framtida exploatering av byggnader inom fastigheten ska grundläggningsdimensionering utgå från resultat av nya utförda geotekniska och hydrogeologiska undersökningar i läge för den aktuella byggnaden.

3.3 Aktilaga 59, Statens geotekniska institut (SGI)

- *Om strategi för åtgärder för att begränsa grundvattenbortledning och grundvattenpåverkan. SGI vill lyfta frågan om det behövs ett förtydligande angående gränsvärden och riktlinjer för när respektive åtgärd ska vidtas.*

Svar: Kontrollprogrammet för grundvatten som kommer att omfatta bl.a. grundvattennivå- och sättningsmätningar kommer att innehålla förutbestämda larm- och åtgärdsnivåer för när åtgärder ska vidtas. Detta tas fram i ett senare skede.

- *kontrollprogrammets utformning blir viktig för att kunna utföra de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att förhindra, upptäcka och åtgärda negativa effekter för omgivningen. Vi förutsätter kommande kontrollprogram utformas med hänsyn till detta.*

Svar: Trafikverket håller med SGI om att kontrollprogrammet och dess utformning är viktiga. Inte minst är det en betydelsefull del av det prövotidsförfarande som Trafikverket nu föreslår avseende grundvattenbortledningen i Gerstabergrstunneln och dess effekter i

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

omgivningen. Trafikverket föreslår även att en särskild åtgärdsplan kopplad till kontrollprogrammet för tunneln ska ges in och följas.

- *SGI finner beskrivningarna kap. 8.3.1.4 motsägelsefulla avseende sättningar och påhängslaster för Tälleby 1:42 m.fl. SGI anser att det behövs ett förtydligande av dessa förhållanden samt ett förtydligande av om det krävs åtgärder respektive ett kontrollprogram för att undvika eller förebygga skador.*

Svar:

Tälleby 1:42 (enbart huvudbyggnaden B10 är pågrundlagd)

Pålgrundläggningen under huvudbyggnaden B10 på Tälleby 1:42 kan påverkas av sättningar i form av påhängslaster på pålarna. Det har inte varit möjligt att identifiera om pålarna utsatts av påhängslaster redan, men det har högst troligt redan skett. Det är även oklart om pålarna är dimensionerade för påhängslaster. Om pålarna har utsatts för påhängslaster/är dimensionerade för påhängslaster innebär det minimal risk för skador på grundläggningen orsakat av grundvattensänkning. Om pålarna inte har utsatts för påhängslaster/ej är dimensionerade för påhängslaster sedan tidigare finns det risk för skadlig påverkan på pålgrundläggningen vid en grundvattensänkning.

Uppföljning av sättningar och grundvattennivåer planeras ske med ett kontrollprogram, som omfattar sättningsmätningar på och i byggnaden samt mätningar av grundvattennivåer i omgivningen. Om sättningar uppstår som påverkar konstruktionen genomförs en skadeavhjälpande åtgärd, t.ex. injektering av polymer i jorden under byggnaden.

Sättningar kan inte uteslutas, men ingen skada förväntas uppstå på komplementbyggnaderna inom fastighet Tälleby 1:42 till följd av bedömda grundvattensänkningar med spont. Uppföljning av både sättningar och grundvattennivåer planeras för de komplementbyggnader som har grundvattenberoende grundläggning inom fastigheten.

Tälleby 1:32

Fastigheten bedöms inte påverkas nämnvärt vid en grundvattensänkning.

3.4 Aktilaga 60, Länsstyrelsen i Stockholm

Länsstyrelsen har i sitt yttrande tillstyrkt ansökan under förutsättning att framförda synpunkter tillgodoses. Trafikverket svarar nedan på inkomna synpunkter från länsstyrelsen.

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

Trafikverkets avgränsning av ansökan

Trafikverket anser att det är helt korrekt att länsstyrelsens granskning inte omfattar de undantagna vattenverksamheterna för vilka tillstånd inte söks. Som Trafikverket kommenterat ovan i sitt svar på domstolens föreläggande (under rubriken *Precisering av yrkanden*) är det emellertid inte korrekt att det skulle saknas underlag beträffande dessa vattenverksamheter.

Yrkande 1.1-1.5 (a-k)

Länsstyrelsen anser att dessa yrkanden bör förtydligas så att det framgår vilka anläggningsdelar och vattenområden som avses. Trafikverket förmodar att tillägget av verksamheternas ID-nummer i yrkandena (såsom efterfrågats av domstolen) torde vara ett tillräckligt förtydligande. Det föreligger på sträckan ingen sammanblandningsrisk mellan olika vattenområden.

Yrkande 1.7

Frågan om från vilken tidpunkt arbetstiden ska löpa lämnas åt domstolen att avgöra.

Villkor 1

Det föreslagna tillägget ”såvitt avser frågor som är av betydelse för att begränsa påverkan på människors hälsa eller miljön” är endast avsett som ett förtydligande och förändrar inte innebörden av det allmänna villkoret. Trafikverket har inga invändningar mot länsstyrelsens yrkande att tillägget ska strykas.

När det gäller den lista som länsstyrelsen efterfrågar är Trafikverkets inställning att syftet med en sådan sammanställning är oklart och att en sammanställning inte skulle tillföra något med avseende på den tillståndspliktiga verksamheten som inte redan tydligt framgår av ansökan.

Villkor 4

Trafikverket föreslår att villkor 4 kompletteras med följande tillägg (se även avsnitt 2 Villkorsreglering):

”Påträffas föroreningar vid Trafikplats Järna ska rening utformas med hänsyn till påträffade föroreningar. Kontroll av länshållningsvatten ska säkerställa att förorenat vatten inte släpps ut till Moraån.”

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

Villkor 6

Trafikverket kan acceptera den föreslagna ändringen, dvs. att tiden för ingivande av kontrollprogram i villkoret anges till tre månader istället för sex veckor.

Rensning av diken och kulvert

För kontroll och underhåll av diken och kulvertar som ligger på mark där Trafikverkets inte har rådighet/åtkomst kommer avtal att tecknas med markägare.

Påverkan på sättningskänsliga byggnader

Länsstyrelsen efterfrågar ett förtydligande av vad som åsyftas med att åtgärder kommer att vidtas vid behov. Frågor om sättningskänsliga byggnader vid Järna har även inkommit från FLKPL Fastigheter AB (aktbilaga 52) och Statens Geotekniska Institut (aktbilaga 59), se Trafikverkets svar ovan.

Våtmarkerna vid norra delen av Gerstabergrstunneln

Länsstyrelsen har anfört att våtmarkerna vid norra delen av Gerstabergrstunneln som kan påverkas av grundvattensänkning bör utredas ytterligare, i synnerhet sumpskogen som har höga naturvärden. Trafikverket åtar sig, i enlighet med länsstyrelsens yttrande, att följa upp grundvattennivåerna i sumpskogen. Kontroll av våtmark NO4-13656 föreslås som särskilt krav kopplat till kontrollprogrammet, se förslag till tillägg till villkor 6 i avsnitt 2 Villkorsreglering.

Omgivningsbuller, fornlämningar

Trafikverket noterar endast att länsstyrelsen inte har något särskilt att anmärka och att man även delar Trafikverkets uppfattning att behov saknas av särskilt villkor för buller.

Markstabilitet – slänterna intill Moraån

Vid beräkningar för befintliga förhållanden längs Moraån (sektion 0/220–0/489) är säkerheten mot skred tillfredställande. Dock finns det beräkningssektioner där kombinerade analyser visar på en lägre säkerhetsfaktor, men dessa glidytor är korta och grunda och angriper i släntkrön och slänkfot. Det ska även beaktas att beräkningarna är utförda med torrlagd åfåra, vilket inte bedöms inträffa under en längre period där de kombinerade analyserna blir dimensionerande.

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

Vid beräkning i byggskedet i läge för både järnvägsbron och vägbron framkommer vilka lastbegränsningar som krävs för att säkerställa släntstabiliteten i området. I dessa sektioner planeras inga upplag eller etableringsytor, men det krävs att arbetsfordon belastar området för att kunna utföra grundläggningsarbeten, såsom exempelvis spontslagning och pålgrundläggning.

Kompensationsåtgärder

Trafikverket motsätter sig att tillståndet förenas med villkor om kompensationsåtgärder enligt 16 kap. 9 § miljöbalken. Den nu aktuella vattenverksamheten innebär inte något intrång i allmänna intressen. Det är järnvägsplanen som ger Trafikverket rätten att ta mark i anspråk för ändamålet och det är således intrångsreglerna i lagen om byggande av järnväg som innebär att våtmarksområden avlägsnas. Mark- och miljödomstolen kan rimligen inte tillämpa en fakultativ bestämmelse om kompensation i miljöbalken för ett intrång i allmänna intressen som sker i enlighet med en annan lagstiftning och som beslutats av en annan myndighet.

I lagen om byggande av järnväg saknas möjlighet att genom järnvägsplan ta i anspråk mark för naturkompensation, varför Trafikverket generellt sett inte äger rådighet att ta ytor i anspråk utöver vad som krävs för anläggningen. Inom ramen för planprocessen har den lokalisering och den utformning valts som på bästa sätt beaktar höga naturvärden.

3.5 Yttranden från Södertälje kommun och Telge nät i mål M 4992-23

Som Trafikverket konstaterade i sitt svar till kommunen och VA-huvudmannen i mål M 4992-23 delområde Gerstaberg hör vissa av synpunkterna från kommunen och VA-huvudmannen ihop med vattenverksamheterna inom detta mål, M 5020-23 delområde Järna. Trafikverket besvarar frågorna nedan och även i M 4992-23.

Kommunens synpunkt om Moraån

Södertälje kommun informerar om att det föreligger risk för höga flöden och översvämningar i Moraån och att delar längs med ån är skred- och erosionskänsliga. Kommunen framför att bättre balansering av vattenflödena behövs i Moraån. Vidare informerar kommunen om att biotopvårdande åtgärder har gjorts längs med Moraån och att vattendraget är ett av länets

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

viktigaste för havsöring. Då det finns utter på platsen anser kommunen att det vore lämpligt att anlägga någon typ av faunapassage.

Trafikverkets svar (samma som i mål M 4992-23)

I bilaga C Teknisk beskrivning Gerstabergr-Långsjön avsnitt 7.4 anläggningsdel Y4-001 (s. 79) beskrivs anläggningen av erosionsskydd och broar i Moraån inklusive flöden. Här beskrivs även att strandremsor kommer att lämnas kvar så att bland annat utter kan passera. För fördjupning i flödesberäkningar och stabilitetsberäkningar för Moraån, se bilaga C4 PM Beräkningar ytvatten avsnitt 3.4 respektive bilaga C6 PM Stabilitetsutredning avsnitt 5.1.

I bilaga D Miljökonsekvensbeskrivning Gerstabergr-Långsjön avsnitt 8.3.4 beskrivs miljöpåverkan på Moraån, inklusive påverkan på öring i ån, och en samlad bedömning för Moraån i tabellform återfinns i avsnitt 8.3.9 tabell 7. Vidare listas platsspecifika skyddsåtgärder i avsnitt 11.1 tabell 13 och påverkan på miljö kvalitetsnormer i Moraån beskrivs i avsnitt 13.1.

I ansökan om vattenverksamhet delområde Järna anges även i avsnitt 13.1.2 att ett speciellt kontrollprogram för Moraån kommer att tas fram.

Frågor från Telge nät (inkommet i mål M 4992-23) om hantering av kvävehaltigt länshållningsvatten från Gerstabergrstunneln i våtmarken vid Sandliden.

Trafikverkets svar (samma som i mål M 4992-23)

I första hand kommer länshållningsvattnet från Gerstabergrstunneln att ledas till det kommunala avloppsnetet. Beräkningar baserade på nederbördsmängder visar att >80 % av den totala mängden länshållningsvatten ska kunna släppas till det kommunala avloppsnetet. Vid nederbördstillfällen dagtid när ledningsnetet är överbelastat kommer länshållningsvattnet istället att ledas till våtmarken. För att förbättra de naturliga förutsättningarna för kvävereduktion sprids länshållningsvattnet i spridarledning som läggs ovanpå torven i den västra delen av våtmarken så att uppehållstiden blir lång. Dämme från utloppet från våtmarken i anslutning till ny trumma anläggs som komplement till spridarledningen för att vid behov kunna kvarhålla vatten och öka uppehållstiden. Rening av kväve genom infiltration och i våtmarker är vedertagna och beprövade metoder. Reningskapacitet i våtmarker är lägre under kallare årstider utanför växtsäsong. Bedömningen har gjorts, baserat på beräkningar som visar att de

Ärendenummer
TRV 2023/68680
Motpartens ärendenummer
M 5020-23

Dokumentdatum
2024-09-20

reningssteg som beskrivs kan reducera kvävehalter i tillräcklig omfattning, att länshållningsvattnet kan avledas från våtmarken till Vaskabäcken utan någon risk för negativ påverkan på naturvärdena i bäcken.

Som ovan,

Anna-Pia Johansson, verksjurist

Bilaga: Konsekvensbedömning av dämning vid våtmark V2-001 under byggskede

Dokumentegenskaper, Ärendenummer TRV 2023/68680, Motpartens ärendenummer M 5020-23, Dokumentdatum 2024-09-20, Dokumenttyp BREV. Konfidentialitetsnivå.1 Ej känslig

Ovanstående textfält är endast avsett att läsas digitalt och får ej tas bort. Det innehåller uppgifter från sidhuvudet och gör att dokumentets egenskaper blir tillgängliga enligt Lag (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service.